

Yazar: (E)Tuğg.Dr.Oktay Bingöl

Suriye'ye Saldırı Cephesi: Kaygan Zeminlerde Kaypak Mütteliklik

21. yüzyılda önemli uluslararası aktörlerin ya da nam-ı diğer büyük güçlerin işbirliği, mütteliklik ve ittifak ilişkilerinde geleneksel davranışlarından ciddi ve beklenmedik sapmalar oluyor. “Batı” olarak blok halinde görmeye çalıştığımız ABD ve Avrupa'nın tutumlarında alışılmışın dışında modeller ortaya çıkıyor. Bu değişimde; ideoloji, kimlik, çıkar, kapasite, rejim, iç siyaset ve lider tipleri gibi birçok faktörün etkileşim halinde pay sahibi olduğu açıktır.

Suriye'ye müdahale konusunda 2011'den beri kurulan, yıkılan, değişen ve yeniden inşa edilen ittifaklar olmuştur. Son birkaç gündür yaşananlar ise zemin kaygan olduğunda inşa edilen müttelikliğin kaypaklığına tipik bir örnektir. Gelinek noktada, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararı olmaksızın Suriye'ye müdahale isteyen birkaç ülke kaldı. Arap Birliği, İslam Konferansı Örgütü ve Körfez şeyhleri sessiz ve temkinli, BM ise tıkanmış durumda. Çoğunluk BMGK kararını ön koşul olarak görüyor. Önemli bir kesim ise hiçbir koşulda müdahaleden yana değil. Bu karmaşık bağlamda Avrupa'nın tavrı alışlagelmişden oldukça farklı olduğu için dikkat çekici.

Avrupa'da İngiltere, Kuzey ülkeleri, İspanya ve Portekiz ile son yıllarda Romanya ABD'nin bir dediğini iki etmeyen ülkelerdir. Ancak şu sıralar ABD, BMGK kararı olmaksızın Suriye'ye saldırı konusunda bunların hiç birinden destek alamıyor. Diğer taraftan geçmişte ABD'nin tek taraflı oldu bittilerine karşı olanlardan Almanya tutumunu devam ettirirken, Fransa'nın yaklaşım değişikliği tartışmaya değer görünüyor.

Libya'ya askeri müdahale konusunda da aşırı saldırgan tavırlar sergileyen Fransa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da kendi etki sahasında gördüğü ülkeler söz konusu olduğunda emperyalist iştahını kontrolsüz bir şekilde açığa vuruyor. Fransa'nın bu tutumunu Avrupa'da ekonomik krizin kendisine teğet geçmeyen etkilerini aşmak için Ortadoğu'daki alt üst oluş sürecinden daha fazla pay kapma, bir anlamda yeniden paylaşım savaşları yürütme arzusuna bağlamak mümkündür. Diğer taraftan Fransa, ABD'nin Asya-Pasifik'e yönelmesini fırsat bilerek Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya prestijli bir dönüş peşinde görülüyor. Böyle bir dönüş, söz konusu alanları Çin ve Rusya'ya bırakmak istemeyen ABD için de tercih edilecek bir seçenektir. Ne de olsa, ikilinin arasında II. Dünya Savaşı sonrası De Gaulle ile birlikte günümüze kadar ara sıra kesintiye uğramasına rağmen ABD bağımsızlık savaşına kadar uzanan derin bir dostluk var. Fransa'nın tavrının tam tersini sergileyen İngiltere'de David Cameron'un başbakanlığından beri kırılğan bir iç siyasi denge var. İngiltere'de 2010 yılında II. Dünya Savaşı'ndan yaklaşık 65 yıl sonra ilk defa kurulan koalisyon hükümetinde Muhafazakâr ve Liberal Parti yer alıyor. 2015'te genel seçimler yapılacak. Muhalefetteki İşçi Partisi ile sağ kanatta yer alan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi gittikçe

güçleniyor. Cameron, bir süredir özellikle dış politikada kararsız ve şaşkın adımlar atmak zorunda kalıyor. Bu kapsamda 23 Ocak 2013 günü yaptığı konuşmada İngiltere'nin AB üyeliğinin koşullarının yeniden tanımlanmasını istemesi ve AB üyeliği konusunda bir referandum sözü vermesi şiddetli tartışmalara neden olmuştu. Dolayısıyla, İngiliz parlamentosunun Suriye'ye müdahaleye onay vermemesini ABD'den radikal bir kopuştan ziyade kendi iç siyasetinin dikte ettiği dönemsel bir yaklaşım olarak görmek gerekiyor. Ayrıca ABD Başkanı Bush ve kendilerinin önceki başbakanları Blair tarafından 2003'te Irak'ın işgaline gerekçe oluşturan "Saddam'ın kitle imha silahları" yalanı ile ilgili fiyasko hala unutulmuş değil.

Suriye'ye BMGK kararına gerek olmaksızın saldırı konusunda istekli ABD ve Fransa'ya ilaveten iki ülke daha var; İsrail ve ne yazık ki Türkiye. **Türkiye'nin bir komşusuna karşı saldırgan tutum takınanların cephesinde sıkışıp kalması birçok açıdan dikkate değerdir.** En ilginç olanı ise; hala küs ve mahkemelik olduğumuz İsrail ile aynı yerde saf tutmaktır. Diğer taraftan Fransa ile 2006'dan itibaren kavgalıyız. "Ermeni Soykırımı" iddia ve tasarılarından dolayı mallarını boykot ettik, nişan ve madalyalarını geri verdik. Onlar da bizim AB üyelik görüşmelerini tıkadılar. Sarkozy döneminde iki düşman ülke gibiydik, onların tavrı hala değişmedi. Ama Suriye'ye mutlaka müdahale edilsin saplantısı bizi onlarla aynı yere getirdi.

ABD ile de son yıl içinde, özellikle Türkiye'de Haziran 2013 kitlesel protestoları ve Mısır'da askeri darbe sonrası önemli ayrılıklar oluştu, karşılıklı sert açıklamalar yapıldı. Başbakan Erdoğan'ın, "Mısır'daki darbenin arkasında İsrail var, elimizde belgesi var" sözlerine Beyaz Saray Sözcüsünün "Erdoğan'ın sözleri saldırgan, delilsiz ve yanlış" şeklinde verdiği yanıt çabuk unutulacak cinsten değil. Ama ABD, bunlar oldu diye Türkiye'nin saldırgan istekliliğine hayır demeyecek ve böyle bir ortamda bir İslam ve bölge ülkesinin desteğini meşruiyet çarpanı olarak kullanmaya çalışacak zekâ ve birikime sahiptir. **Ancak iki ülke yöneticileri arasındaki ciddi görüş ayrılıkları ve güvensizlik Suriye'ye müdahale konusunda bile açıkça görülmektedir.** ABD, kırmızı çizgisi aşıldığı, hegemonik itibarı sarsıldığı ve bir kısım kimyasal silahlar radikal örgütlerin eline geçtiği için Esad'ı cezalandırıcı/önleyici sınırlı bir saldırıya hazırlanırken, **Türkiye'deki iktidar Esad rejimini yıkacak ve kendisine iç siyasette kaldıraç etkisi yaratacak bir savaş ve askeri işgali kurguluyor.**

Aslında aralarında derin çelişkiler ve karmaşık ilişkiler bulunan bu dört ülkeyi bir araya getiren temel motivasyonları batıdan doğuya; hegemonik itibar ve psikolojik eşik, yeni emperyalizm, beka-güvenlik ve iç siyasette ayakta kalmak için kaldıraca sahip olmak şeklinde sıralamak mümkün görülüyor. **Türkiye en doğudaki olarak; dış politikasının kontrolsüzlüğü, her yöne savrulması ve "değerli veya anlamsız yalnızlığı" ile dikkat çekiyor.**

